

2005-08-26

Enkät till lärare

Inledning

Enheten för utbildning och arbetsmarknadsstatistik vid Statistiska centralbyrån (SCB) har under mars – juli 2005 genomfört en enkätundersökning till lärare på uppdrag av Göteborgs universitet. Undersökningen har genomförts inom ramen för UGU.

Undersökningen genomfördes som en postenkät. Urvalet utgjordes av lärare i samtliga klasser som ingår i Elevpanel 6 vårterminen 2004. Antalet skolor i undersökningen var 741 och antalet klasser 1 450. En enkät per klass sändes ut. Totalt inkom 860 enkäter, vilket var 59 procent av urvalet. Frågeblanketterna registrerades via skanning. Från det skannade materialet framställdes en datafil.

Kerstin Båsjö har varit produktansvarig. Henrik Gustafsson har varit ansvarat för metodfrågor.

Population och urval

Populationen, d.v.s de objekt som man vill kunna dra slutsatser om, utgörs i denna undersökning av lärare. För att kunna dra ett urval från populationen skapas en urvalsram som avgränsar, identifierar och möjliggör koppling till objekten i populationen. I denna undersökning är urvalet lärare i samtliga klasser som ingår i Elevpanel 6 vårterminen 2004.

Urvalet av lärare

Den senaste uppgift om antal klasser som fanns tillgänglig var från vårterminen 2004. Då var eleverna fördelade på 741 skolor och 1 450 klasser. Antalet lärare i urvalet är alltså 1 450.

Lärarnas exakta urvalssannolikhet är dock inte helt enkel att veta då urvalet utgår från de klasser där elever från elevpanel 6 ingår. Mer om detta finns under avsnittet Estimation.

Sekretess och utlämnande

Tillsammans med frågeblanketten fick lärarna ett missiv med information om

- undersökningens bakgrund och syfte
- att undersökningen genomfördes i samarbete mellan SCB och Göteborgs universitet
- att uppgifterna kommer att registreras som klasskaraktäristika
- att resultat aldrig redovisas för en enskild klass
- att det är frivilligt att delta i undersökningen

2005-08-26

SCB har gjort en intern sekretessprövning för utlämnandet av enkätdata. Dessutom har en sekretessöverenskommelse upprättats mellan Göteborgs universitet och SCB med avseende på hur det avidentifierade datamaterialet får hanteras.

Behandlingen av personuppgifter i undersökningen har anmälts till SCB:s juridiska kansli. Beslutet därifrån medger endast att registret (datamaterialet) bevaras på SCB till 2005-12-31 då uppgifterna kommer att förstöras.

Variabler

Göteborgs universitet har utformat frågorna i frågeblanketten.

Enkäten bestod 22 frågor. Flera av dem hade delfrågor vilket genererade totalt ca 65 frågor.

Datainsamling

En första information om undersökningen fick läraren via rektor i vecka 4. Frågeblankett och missiv sändes sedan ut vecka 10, även denna gång via rektor. Allt utsändnings- och påminnelsearbete gick via rektor eftersom SCB inte hade kännedom om berörda lärares identitet. Ett tack- och påminnelsekort sändes till rektor vecka 17. Därefter följde två telefonpåminnelser till rektor, vecka 19 och vecka 22.

Inför den första telefonpåminnelsen i vecka 19 hade svar inkommit från 67 procent av skolorna. Efter undersökningens slut hade svar erhållits från 74 procent av skolorna och 59 procent av lärarna.

En närmare beskrivning av inflödet kan inte göras då det råder stor osäkerhet kring antalet klasser. Se vidare under avsnittet "Ramtäckning".

Bortfall

Bortfallet består dels av objektbortfall, som innebär att frågeblanketten inte är besvarad alls, och av partiellt bortfall som innebär att vissa frågor på blanketten inte är besvarade. Om bortfallet skiljer sig från de svarande med avseende på undersökningsvariablerna så kan skattningarna som grundar sig på enbart de svarande vara skeva.

Objektbortfallet kan t.ex. bero på att uppgiftslämnaren eller skolan inte är villig att delta i undersökningen. Objektbortfallet i denna undersökning redovisas i tabell 3 nedan. Med "ej avhörda" menas att ingen uppgift om varför frågeblanketten inte är besvarad har lämnats. Med avböjd medverkan menas att SCB meddelats att uppgiftslämnaren inte vill medverka i undersökningen.

2005-08-26

Tabell 3 Beskrivning av objektsbortfall

	Antal	Procent
Ej avhörda	582	40,1
Avböjd medverkan	7	0,5
Sjuk	1	0,1
Totalt	597	40,7

Det förhållandevis höga bortfallet beror delvis på att enkäten inte kunnat riktas direkt till berörd lärare.

Partiellt bortfall kan bero på att frågan är svår att förstå, är känslig, att uppgiftslämnaren glömmer att besvara frågan, att lämpligt alternativ saknas eller att instruktionerna misstolkas. Till partiellt bortfall räknas även dubbelmarkeringar och svar som inte kan tydas. I denna undersökning är det partiella bortfallet överlag lågt. En fråga uppvisar dock ett högre partiellt bortfall, fråga 15e ”Jag trivs med min ämnesgrupp”. Här kan man förmoda att de som inte svarat saknar ämnesgrupp.

Databeredning

Samtliga inkomna frågeblanketter prickades av i dataregistreringsprogrammet RODE. Frågeblanketterna skannades med programvaran EYES&HANDS. Kontroller genomfördes under och efter skanningen. Då kontrollerades bl.a. dubbelmarkeringar och att endast valida värden förekommer i materialet.

Viktberäkning och estimation

Den urvalsdesign som använts skulle kunna beskrivas som ett tre-steps urval. Utöver den ordinarie två-steps design som användes till elevpanel 6 (urval av kommuner i första steget och urval av RO-områden i andra steget) tillkommer ett tredje urvalssteg där lärarna väljs ut. Här uppstår dock ett stort problem, nämligen att det inte går att ha kontroll över lärarnas exakta sannolikhet att komma med i urvalet.

Urvalet av lärare är skapat så att enkäter har skickats ut till de skolor (klasser) som innehåller elever från det ursprungliga EP6-urvalet. Eftersom man vill kunna generalisera resultaten och dra slutsatser för hela populationen av lärare skulle man behöva ha kontroll över det tredje steget i denna urvalsdesign. Det har vi alltså inte och även om det finns möjligheter att skapa vikter baserade på olika modellantaganden har vi bedömt att det inte går att beräkna några tillförlitliga vikter. Vi vet inte med säkerhet om sådana vikter skulle förbättra eller förvärra situationen vid analystillfället. Datafilen levereras därför utan vikter.

2005-08-26

Att inte använda sig av vikter innebär ett implicit antagande om att urvalet har skett helt slumpmässigt. Detta skulle innebära att alla urvalsobjekt haft samma sannolikhet att komma med i urvalet. Eftersom inte detta är fallet är det viktigt att påpeka att det kan uppstå svårigheter och problem vid generaliseringar och slutsatser som går utanför svarandegruppen.

Kvalitet

SCB tillämpar en bred definition på kvalitet. För att hålla en hög kvalitet och täcka kvalitetsdimensionerna används kontroller i undersökningens olika faser, allt från kundkontakter till dokumentation och uppföljning. I SCB:s MIS 2001:1 "Kvalitetsbegrepp och riktlinjer för kvalitetsdeklaration av officiell statistik" ges en ingående beskrivning av SCB:s kvalitetsbegrepp och de olika kvalitetskomponenterna. Nedan beskrivs de begrepp som har betydelse för denna undersökning.

Innehåll

Statistiska mått

De statistiska storheterna (parametrarna) utgörs av totaler och kvoter. De senare består vanligtvis av procentuella andelar. Statistiken kan redovisas, förutom för hela målpopulationen, också på redovisningsgrupper.

Redovisningsgrupper

Ofta redovisas statistik inte bara för hela populationen utan också för delgrupper, redovisningsgrupper. Flera frågor i enkäten är lämpliga att använda som redovisningsvariabler.

Referenstider

Referensperioden i den här undersökningen är mars – juni 2005 för objekt och samtliga variabler.

Tillförlitlighet

Ramtäckning

Täckningsfel, under- och övertäckning, innebär att urvalsram och population inte helt stämmer överens. Undertäckning innebär att vissa enheter som ingår i populationen saknas i urvalsramen. Övertäckning innebär att enheter som inte ingår i populationen ändå finns i urvalsramen. Ett sätt att minska täckningsfelen är att ha bra och uppdaterade register.

Ramen förändras ständigt i elevpanelundersökningarna, allt eftersom elever flyttar och byter klass och/eller skola. Under undersökningens gång framkom t.ex. att ett flertal elever bytt klass och/eller skola. Dessutom hade det skett sammanslagningar av skolor och/eller klasser. Vid påminnelsearbetet framkom att många skolor skickat enkäten vidare till ny skola utan att meddela SCB. Vid undersökningens slut konstaterades att det ursprungliga antalet skolor hade ökat med ca 50.

2005-08-26

Urval

Denna kvalitetskomponent avser fel som uppkommer på grund av att endast ett urval av populationen undersöks. Urvalsfel är således den avvikelse mellan ett skattat värde (estimat) och det faktiska värdet (parametern) som beror på att man inte undersöker alla objekt i populationen. Urvalsfelets storlek minskar med en ökad urvalsstorlek.

Mätning

Ett fel som kan uppstå vid mätning är att lämnade uppgifter skiljer sig från faktiska uppgifter. Felet kallas mätfel och kan uppkomma då respondenten inte minns de faktiska uppgifterna, missförstår frågan eller medvetet svarar felaktigt.

Bearbetning

Vid den manuella och maskinella bearbetningen av datamaterialet kan så kallade bearbetningsfel uppstå. Exempel på bearbetningsfel är registreringsfel och kodningsfel.

Dessa fel kan förhindras och upptäckas i de kontroller som genomförs vid dataregistreringen. I den här undersökningen bedöms bearbetningsfel och registreringsfel vara försumbara.

Bortfall

Bortfallsfel inträffar om objekten i bortfallet och de svarande skiljer sig åt (har en annan fördelning) avseende undersökningsvariablerna. En jämförelse mellan de svarande och urvalet finns beskriven under rubriken Bortfall.

Aktualitet

Med statistikens aktualitet menas hur väl statistiken beskriver "nuläget". Faktorer som påverkar denna komponent är exempelvis framställningstid, punktlighet och hur snabbt verkligheten förändras.

SCB:s arbete omfattade enkätkonstruktion, tryckning, utsändning, insamling, databearbetning samt framställning av datafil. Mest tidskrävande var datainsamlingen som pågick i 15 veckor. Den långa insamlingsperioden berodde på att enkäten samlades in parallellt med enkäten till elever.

Datamaterialet levererades vecka 35, enligt överenskommelse.

Jämförbarhet och sammanvändbarhet

Jämförbarhet över tiden

Vid flera tidigare tillfällen har Göteborgs universitet genomfört liknande undersökningar. Frågorna skiljer sig något åt mellan undersökningarna.

Tillgänglighet och förstaelighet

SCB levererar en datafil tillsammans med den här rapporten där arbetet beskrivs. Spridningen regleras i en sekretessöverenskommelse.

2005-08-26

Att tänka på vid användandet av datamaterialet

SPSS-filen levereras med variabelnamn och lablar.

Överhoppade frågor (partiellt bortfall) är missing values. Hoppfrågor ”Ska ej besvara frågan” har fyllt ut med 0.